

PALAČA VOVO

obliku gornje katove zvonika crkve Sv. Marije benediktinki. God. 1438—53. J. Lukačević (Zavaliska) sagradio je gotičke crkve u Zaglavu (1458) i Salima (1465). Također su poznata imena i nekih drugih graditelja i klesara koji su u to vrijeme radili u Zadru. Tijekom XIV. i XV. st. sagrađeno je i pregrađeno dosta stambenih zgrada. Na više kuća očuvali su se gotički prozori, koji pripadaju kasnom razdoblju (zadnja četvrtina XV. st.). Na dva suprotna ugla grada, sjevernom i južnom, sagrađene su dvije utvrde za mlet. posadu, *Kaštel* (1348, ojačan 1414) i *Citadela* (1409). — O slikarima ima dosta arhivskih podataka, a očuvalo se i gotičkih slika. Slikari Nikola de Blondis i B. L. Banić školovali su se u Veneciji. Prvi je radio u Zadru 1376. a drugi 1385—88. U isto se vrijeme spominju slikari Stjepan Martinov Lazanja i Ivan Tomasini iz Padove. Slikar Menegelo Ivanov iz Venecije djelovao je u Zadru 1385—1427; Ivan Petrov iz Milana slikao je drvenu skulpturu u katedrali 1431. a isto je za franjevece radio D. Vušković iz Splita 1452. Jedan od te dvojice vjerojatno je autor poliptiha iz Ugljana u franjevačkoj zbirci. U istoj su zbirci očuvane gotičke minijature iz XIV. i XV. st. (koralji). U Zadru je djelovalo više drvorezbara: krajem XIV. st. spominju se Mlečanin Marko Nikoletov i Nijemac Martin Hermanov, koji su izrađivali poliptihe. Mlečanin Ivan Jakovljević (de Burgo Sancti Sepulcri) izradio je 1394. korska sjedala za franjevačku crkvu (očuvana do danas). God. 1418—51. radio je u Zadru Mlečanin M. Moronzon, koji je za katedralu izradio korska sjedala i oltarnu pregradu s kipovima apostola i raspelom (očuvana sjedala i nekoliko kipova). God. 1433. izradio je za franjevačku crkvu poliptih sa skulpturama Petar de Riboldis iz okolice Milana. Krajem XV. st. radio je u gotičkim oblicima Ivan Korčulanin. O djelovanju zlatara u XIV. i XV. st. svjedoče mnogobrojni arhivski podaci. Osim domaćih zlatara ima doseljenika iz Italije, Njemačke i Francuske; od očuvanih zlatarskih proizvoda ističu se relikvijari u obliku poprsja: Sv. Nikola, Marta, Katarina, Juraj (nedatirani), Marija Magdalena (1332), Sv. Silvestar (djelo Melše i Radoslava 1367), Majka Božja (djelo Cristofora de Rochisa 1403), te Sv. Leonard (vjerojatno rad Emerika Krnjića 1400). Od

mnogobrojnih relikvijara u obliku ruke ističu se dva što ih je poklonila Katarina, žena bos. vojvode Sandalja Hranića. Relikvijar škrinica Sv. Krševana iz 1326. ukrašena je emajliranim pločicama. Najvrednije je djelo srebrna *škrinja Sv. Šimuna*, što ju je 1380. izradio Franjo iz Milana. U Zadru i okolici očuvalo se dosta gotičkih metalnih križeva i kaleža.

Početak renesanse u Zadru vezan je uz boravak Jurja Matijeve Dalmatinca. On je za franjevačku crkvu 1444—49. izradio ukrašenu pregradu s tri polukružna svoda, a 1449. nadgrobnu ploču nadbiskupa L. Veniera. Nadbiskup M. Vallarosso naručio je 1453. od Donatella nacrt za ukrase svoje palače. Tada se počeo graditi zvonik katedrale, ukrašen jednostavnim polukružnim lukovima. U miješanim gotičkim i renesansnim oblicima sagrađio je P. Brčić novo pročelje crkve Sv. Marije Velike 1472—78. Djelovanje Nikole Firentinca potvrđeno je u Zadru 1485 (pripisuju mu se neki reljefi), a očuvao se i jedan reljef A. Alešija. Iz arhivskih je izvora poznato krajem XV. st. djelovanje P. Meštričevića iz Splita, koji je izradio nadgrobni spomenik nadbiskupu M. Vallarossu u katedrali (uništen 1780). Arhitekt. dekoracije s miješanim gotičkim i renesansnim elementima očuvane su na više zgrada. U čistim renesansnim oblicima započeo je 1507. graditi pročelje i juž. bočni zid crkve Sv. Marije benediktinki Korčulanin Nikola (Španić ?), a 1529. gradnju su nastavili I. Vitičić i D. Rudičić. Jednake značajke ima i očuvana kapela Sv. Roka uz crkvu Sv. Marije Velike, djelo korčulanskih kamenara, i pročelje crkve Sv. Marcele. Tridesetih god. XVI. st. počinje se po nacrtima M. Sanmichelija grad utvrđivati novim zidinama i bastionima. God. 1543. sagrađena su *Kopnena vrata* s manirističkim elementima, vrlo skladnih proporcija. Manirističke odlike imaju i grbovi i okviri natpisa na zidinama. God. 1567—72. sagrađio je S. Pallavicino veliku utvrdu (*Forte*) na mjestu srednjovj. predgrada koje je tada porušeno, a stanovnici preseljeni u grad. Na glavnome su trgu sagrađene 1562. zgrada za gradsku stražu i loža 1565. Oko 1535. djelovali su klesari Grgur i Jakov Puharić, 1556. I. Trifunić i Ivan Stijić sagrađili su renesansni *franjevački klaustar*, a potkraj XVI. st. T. Bokanić je u gradu izradio dva oltara. Krajem XVI. st. sagrađena je crkva kružne osnove *Gospa od Kaštela*. Renesansno se slikarstvo udomaćilo u Zadru oko 1460. Prema pov. izvorima, u gradu su boravili J. Čulinović 1461. i 1462., C. Crivelli 1465., V. Crivelli 1469—76. Utjecaj njihova slikarstva vidi se na slikama svećenika i slikara P. Jordanića. U Zadru je rođen slikar A. Medulić, a njegov brat Markantun, također slikar, djelovao je u drugoj pol. XVI. st. Među uvezenim renesansnim slikama ističu se poliptih V. Carpaccia iz katedrale (oko 1496) i slika »Gospa od milosti« Lazara Bastianija iz istoga doba. Slikar L. Luzzo iz Feltrea naslikao je »Uznesenje Marijino«. Renesansne minijature pučkih značajki očuvale su se u knjigama pravila bratovština. Odlike mlet. manirizma nakon Tiziana vidljive su na više slika u Zadru. U zbirci trećorečadaca ističu se skupni portret bratovštine i slika Sv. Lucije, nastala pod utjecajem Tintoretta. Na prijelazu XVI/XVII. st. djeluje zadarski slikar J. Ventura. Renesansne značajke ima zlatarski rad Tome Martinova u škrinji Sv. Šimuna (1497). Od istoga je zlatara 1514. bio naručen kip toga sveca, a narudžba je obnovljena 1524. Zlatar M. Boričević sa sinom Lukom iskucao je 1564. u srebru pokrov za poliptih Gospe od Varoša (djelo Majstora ktonskog raspela). Očuvao se samo središnji dio u crkvi Sv. Šimuna. Potkraj XVI. st. u gradu djeluje zlatar S. Venzon. U Zadru je pronađena znatna količina ulomaka majoličnih posuda sa slikanim i graviranim ukrasom iz XV. i XVI. st.

Tijekom XVII. i XVIII. st. urbani lik Zadra nije se bitno mijenjao u odnosu na prethodno stoljeće. Sagrađeno je više zgrada za potrebe mlet. uprave i vojne posade: Providurova palača 1607, kuća za blagajnika 1764, lučka skladišta (tzv. Veliki arsenal) 1752, vojarne, skladišta za topništvo i dr. Crkva Sv. Šimuna pregrađena je 1632, a zvonik joj je podignut 1707, crkva Sv. Tome (tada posvećena Sv. Silvestru) pregrađena je 1768. Pravoslavnoj crkvi Sv. Ilije podignut je zvonik 1754, a temeljito je pregrađena 1773. Crkva Gospe od Kaštela produžena je 1703, a 1705. dograđen joj je zvonik. Iz toga su doba i priv. palače Califfi, Bonaldi, Fozze i dr. Očuvao se više oltara uvezenih iz Venecije: u katedrali (A. Viviani), Sv. Krševanu (G. Garzotti i A. Tagliapietra), Sv. Šimunu. Kipovi Sv. Stošije (A. Corradini) i Sv. Krševana (G. Gropelli) pripadali su oltaru u crkvi Sv. Donata. Vrijedna su tri nadgrobna spomenika s bistama: M. Zorzi (1675), S. Fanfogna (1707) i F. Rossini (1764). Oltarne slike iz toga doba također su uvezenne. Očuvane su tri slike J. Palme ml. te više djela slikara njegova kruga. »Rođenje Marijino« potpisao je Pietro Mera 1634, a od ostalih se slika ističe jedna u crkvi Sv. Krševana, pripisana G. Angeliju. Osrednji slikar G. B. A. Pitteri (XVIII. st.) dugo je djelovao u Zadru i ostavio nekoliko slika u crkvama Sv. Frane i Sv. Šimuna te jednu u kate-